

SKAITYMAS IR UGDYMASIS



2016

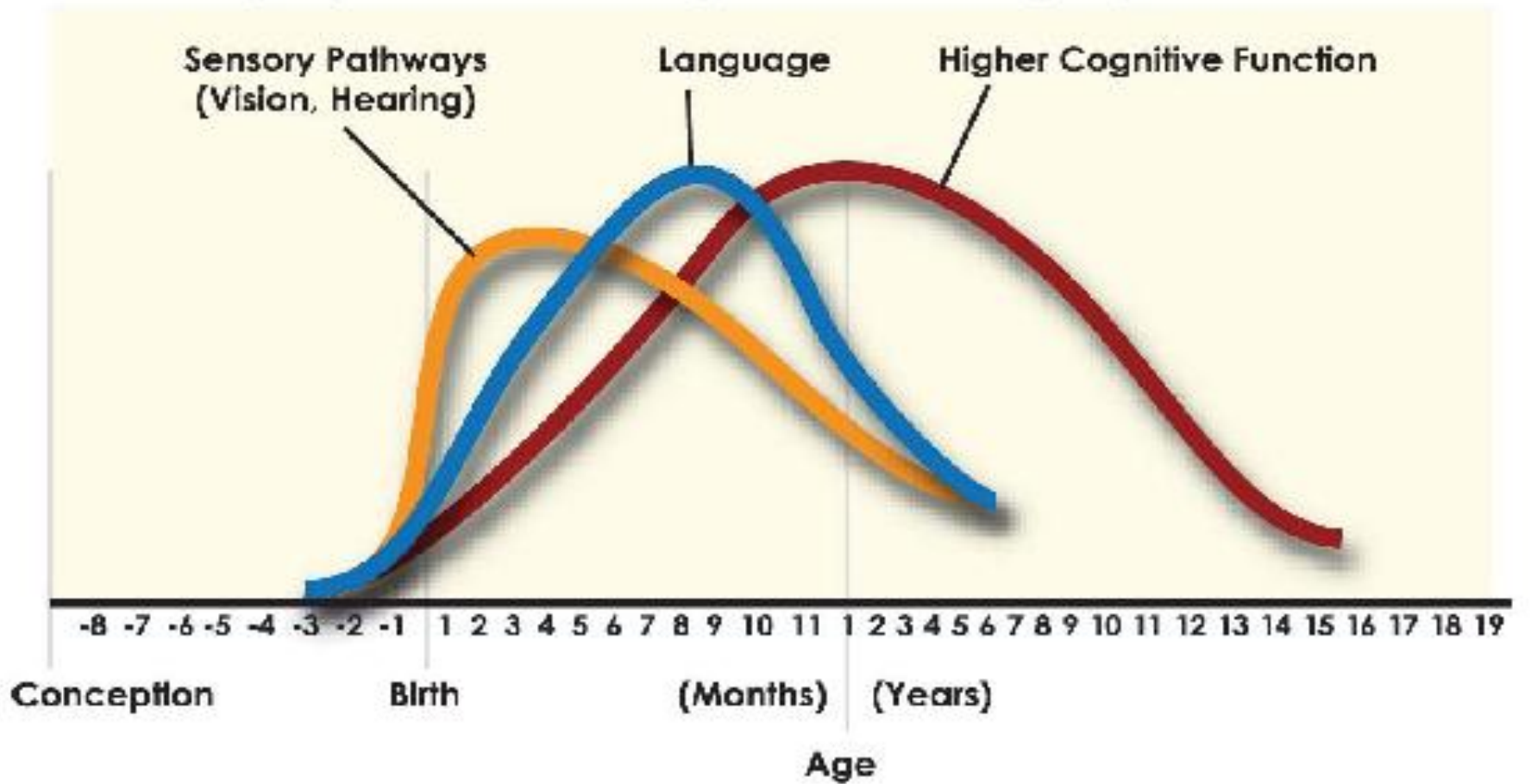


- *Knygos gyvena mumyse ir atneša mums gyvenimą, taip kaip ir tikros draugystės.*
- *Kai kurios yra senos ir išmintingos, kai kurios – jaunos ir energingos, kai kurios liūdnos ir jaudinančios mūsų širdis, o kai kurios priverčiančios jas juoktis.*
- *Knygos yra tarsi stiklas, per kurį kiekvienas galime pasižiūrėti į gyvenimą su jo džiaugsmiais ir sielvartais. (Amerikiečių vaikų rašytoja Maura Roan McKeegan)*



Human Brain Development

Synapse Formation Dependent on Early Experiences



KALBOS SUPRATIMAS

BENDROSIOS ŽINIOS

ŽODYNO APIMTIS

KALBOS STRUKTŪRA

VERBALINIS SUPRATINGUMAS

LITERATŪRINIS IŠPRUSIMAS

TIKSLINGAS MOKYMAS

SKAITYMAS

ŽODŽIŲ SUVOKIMAS

FONOLOGINIS SUVOKIMAS

DEKODAVIMAS

ŽENKLŲ ATPAŽINIMAS

AUTOMATIŠKAI
BESIVYSTANTIS



Tėvų įtaka vaikų skaitymo motyvacijai

- Mokiniai, kuriems vaikystėje buvo skaitomos knygos ir sekamos pasakos, tėvai su jais dažnai aptardavo perskaitytas knygas, filmus, spektaklius – pasiekia geresnių mokymosi rezultatų (Nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas, 2006)
- Vaikai, kurie išmoko skaityti prieš mokyklą, turi didesnę motyvaciją smalsumui bei tolimesniam mokymuisi (Хансена Х., 1980).
- Kuo daugiau šeimoje buvo skaitoma vaikui balsu, tuo aukštesni jo skaitymo apimties rodikliai: dvigubai daugiau neskaitančiųjų tarp tų vaikų, kuriems tėvai skaitė garsiai tik kelis kartus per pusė metų lyginant su tais, kuriems skaitė kiekvieną dieną.
- Vaikų, kurių tėvai yra aktyvūs skaitytojai, skaitymo apimties rodikliai yra dvigubai aukštesni.
- Daugiau neperskaičiusių nei vienos knygos tarp vaikų, kurie nežino arba nesidomi savo tėvų požiūriu į knygų skaitymą.
- Daugiausiai neskaitančiųjų tarp vaikų, kurių namuose visai nėra knygų.
- Nustatyta, kad didėjant knygų skaičiui namuose, mažėja neskaitančių vaikų procentas (Skaitymo mastas, kryptingumas ir poreikiai, 2005)



Rašymo, skaitymo sutrikimai – vienas iš labiausiai paplitusių mokymosi sunkumų.

- Viena iš priežasčių – nepakankamas sakytinės kalbos išsivystymas, apimantis fonetiką, leksiką, semantiką ir kalbos gramatinę sandarą.
- Pradinių klasių mokiniai gali
 - neišmokti pažinti raidžių, skaityti paraidžiui,
 - iškreipti garsinę ir skiemeninę žodžių struktūrą.



- Kai kurie mokiniai ilgai neatpažįsta raidžių, painioja grafiškai panašias, kiti labai sunkiai įgunda jungti raides į skiemenis. Vieni vardija raides nesiedami jų tarpusavyje, nesuprasdami ką skaito. Kiti išvardinę raides jungia jas į skiemenį.
- Žodžių skiemeninės ir garsinės struktūros iškreipimas būdingas daugumai mokiniams, turinčių skaitymo ar rašymo sutrikimų.



- Raidės gali būti sukeičiamos vietomis, pakeičiamos kitomis, praleidžiamos, įterpiamos nereikalingos, sukeičiami vietomis skiemenys.
- Dauguma vaikų gana sklandžiai perskaite žodžius, sakinius, tekstą, nesupranta jų. Geriau supranta kitų perskaitytą tekstą, nes patys skaito mechaniškai, sutelkdami dėmesį į skaitymo techniką.



Priežastys

- Skaitymo ir rašymo sutrikimai išsivysto dėl galvos smegenų žievės zonų, dalyvaujančių skaitymo ir rašymo procesuose, nepilnavertės veiklos.
- Daug skaitymo ir rašymo trūkumų atsiranda dėl suvokimo klausa, rega silpnumo, neišsivysčiusios kalbos.



- Viena iš priežasčių gali būti paveldimas kurių nors psichinių funkcijų, būtinų skaitymui ir rašymui, silpnumas.
- Funkciniai skaitymo ir rašymo sutrikimai atsiranda ir dėl ilgalaikių somatinių ligų ar aplinkos (dvikalbystė, nepakankamas kalbinis bendravimas, dėmesio stoka vaiko kalbos plėtotei) veiksmų.



- Skaitymo sutrikimus turinčių mokinių klaidos stabilios, besikartojančios. Tai raidžių ir skiemenų praleidimai, sukeitimai vietomis bei tarpusavyje.
- Skaitymo sutrikimui būdingas klaidas gali daryti ir pedagogiškai apleistas, turintis dėmesio sutrikimus, nemotyvuotas ir todėl neskaitantis mokinys.
- Skaitymo sutrikimus turintys vaikai sunkiai įsimena raides, sukeitinėja jas pagal akustinį garsų ir grafinį raidžių panašumą, skaito paraidžiui, nemoka sujungti raidžių į skiemenis



- Mokiniai praleidžia priebalsius jų junginiuose, balsius ir priebalsius kitose pozicijose, prideda nereikalingų, sukeičia raides vietomis ir pakeičia kitomis, praleidžia. Kiekvieną kartą žodį perskaito kitaip. Blogai suprantami perskaityti žodžiai, sakiniai, tekstai.
- Skaitymo sutrikimus turintys vaikai blogiau orientuojasi erdvėje. Sunkiau nustato kryptį (kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn).



- Nepakankamai tiksliai suvokia dydį, formą, blogiau piešia konstruoja.
- Sulėtėjęs lateralizacijos procesas (normaliai kairę ir dešinę išmoksta skirti 6 metų vaikai). Tai labai svarbu mokantis raidžių.



Būtinās saīygos raīymo ir skaitymo īgūdīams formuotis

- Susiformavusi sakytinė kalba, kalbinė analizė ir sintezė.
- Susiformavęs erdvinis suvokimas ir vaizdiniai: regimieji – erdviniai, somatiniai – erdviniai (savo kūno padėties suvokimas erdvėje), deīinės, kairės skyrimas.



- Susiformavęs praxisis (gebėjimas išmokti ir atlikti sudėtingą, tikslingą ir sąmoningą veiksmą), optinė – motorinė, akustinė – motorinė koordinacija.
- Gebėjimas nuo konkretaus pereiti prie abstraktaus.
- Gebėjimas pažinti fonetinę ir morfologinę kalbos sandarą ir, ja remiantis, pritaikyti rašybos taisykles.
- Gebėjimas nuo konkretaus pereiti prie abstraktaus.
- Gebėjimas pažinti fonetinę ir morfologinę kalbos sandarą ir, ja remiantis, pritaikyti rašybos taisykles.



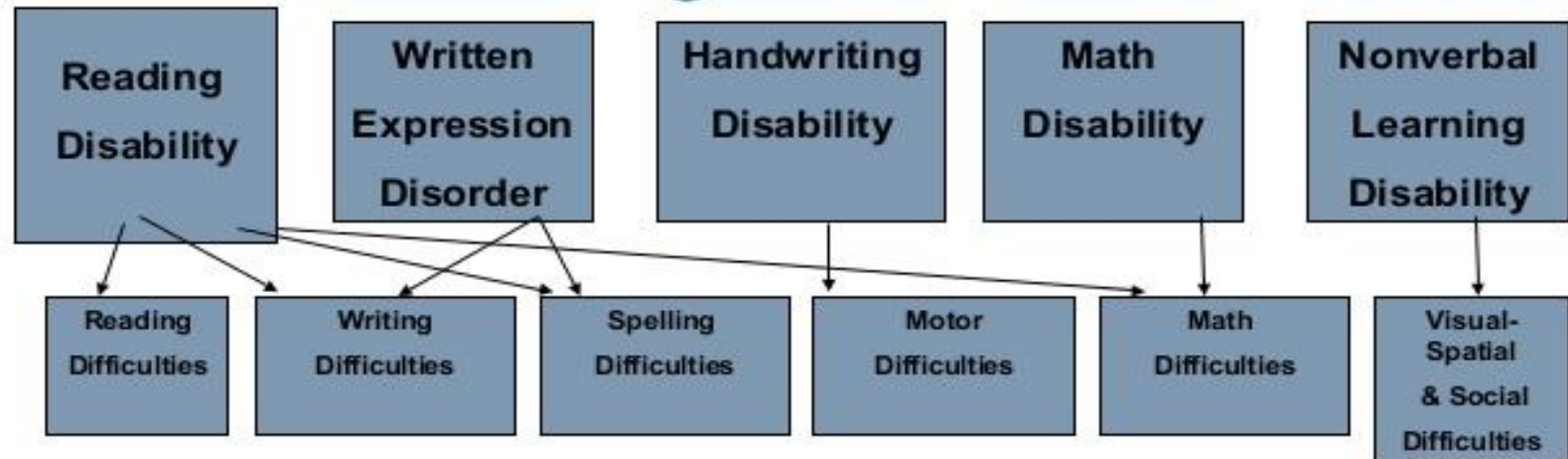
- Gebėjimas logiškai mąstyti; pastebėti, išskirti reikšmines žodžių dalis, kalbos dalis ir jų formas, analizuoti ir lyginti, daryti išvadas ir jas pritaikyti.
- Emocijų, valios sferos, savireguliacijos ir motyvacijos susiformavimas.

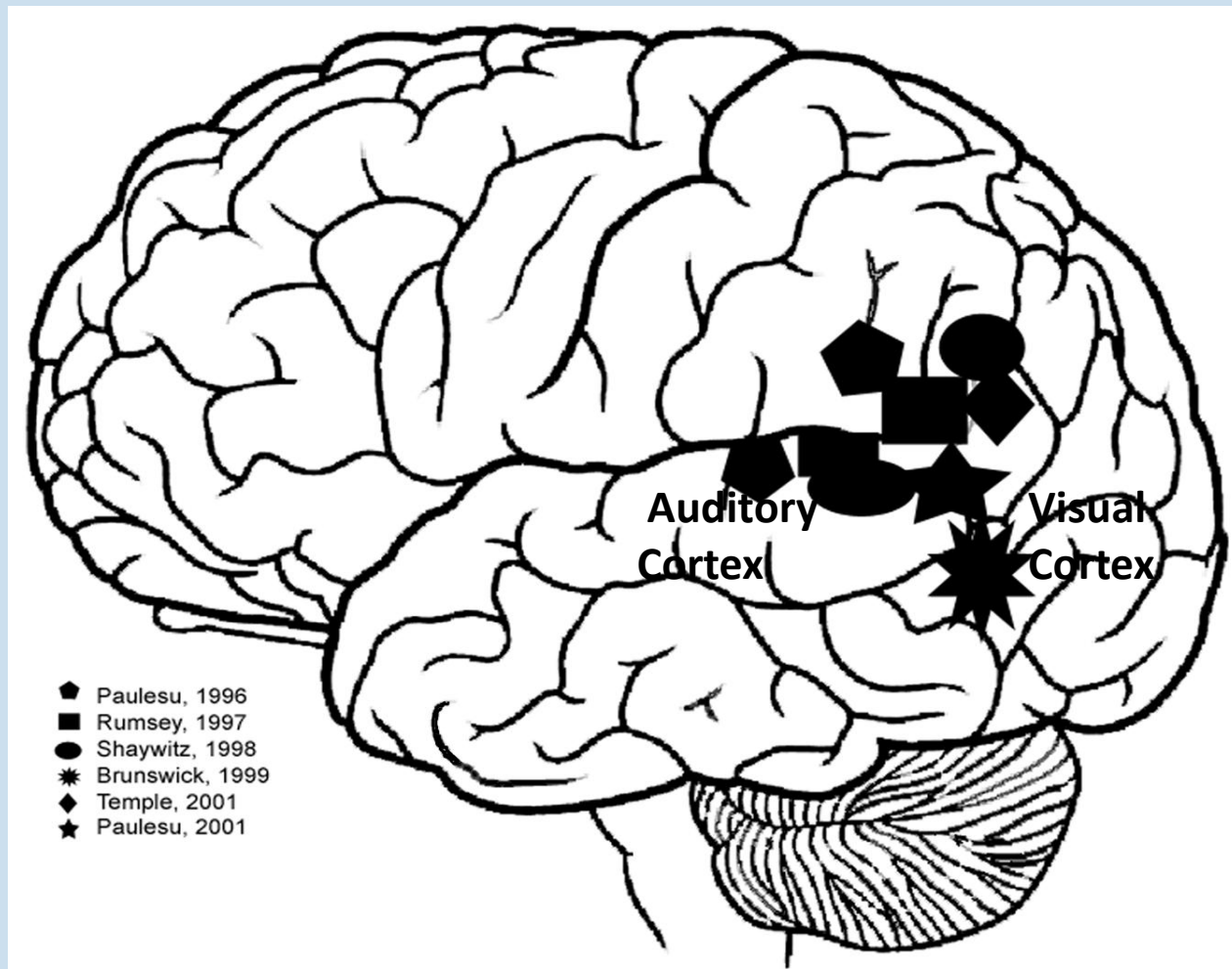


- Vaikai ateina į mokyklą turėdami silpną fonologinį gebėjimą ir dėl biologinių priežasčių ir dėl kalbinės patirties stokos.
- Nepriklausomai nuo sunkumų priežasties šiems vaikams reikalinga intensyvi ankstyvoji pagalba skaitymo įgūdžių formavimui siekiant sušvelninti ar pašalinti mokymosi nesėkmių galimybes.



Learning Disabilities

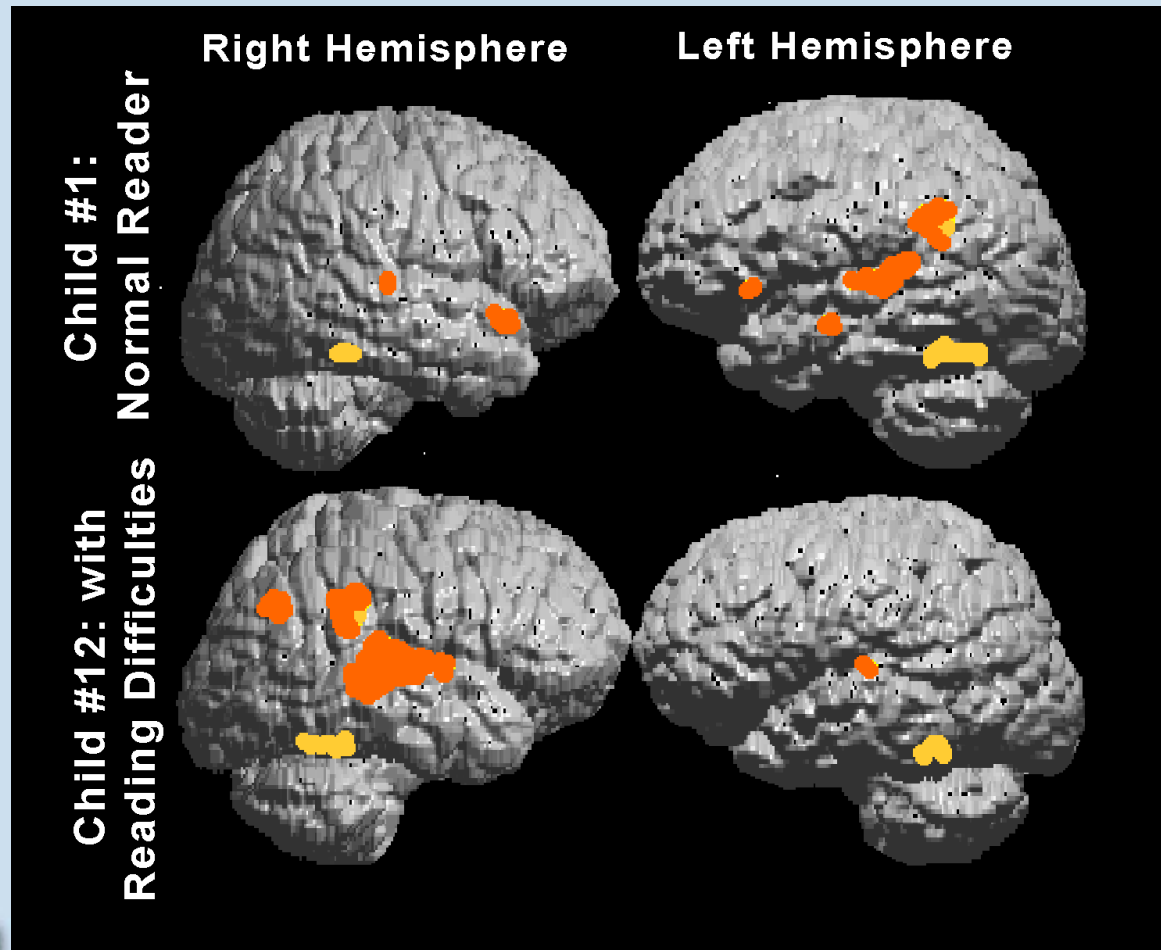




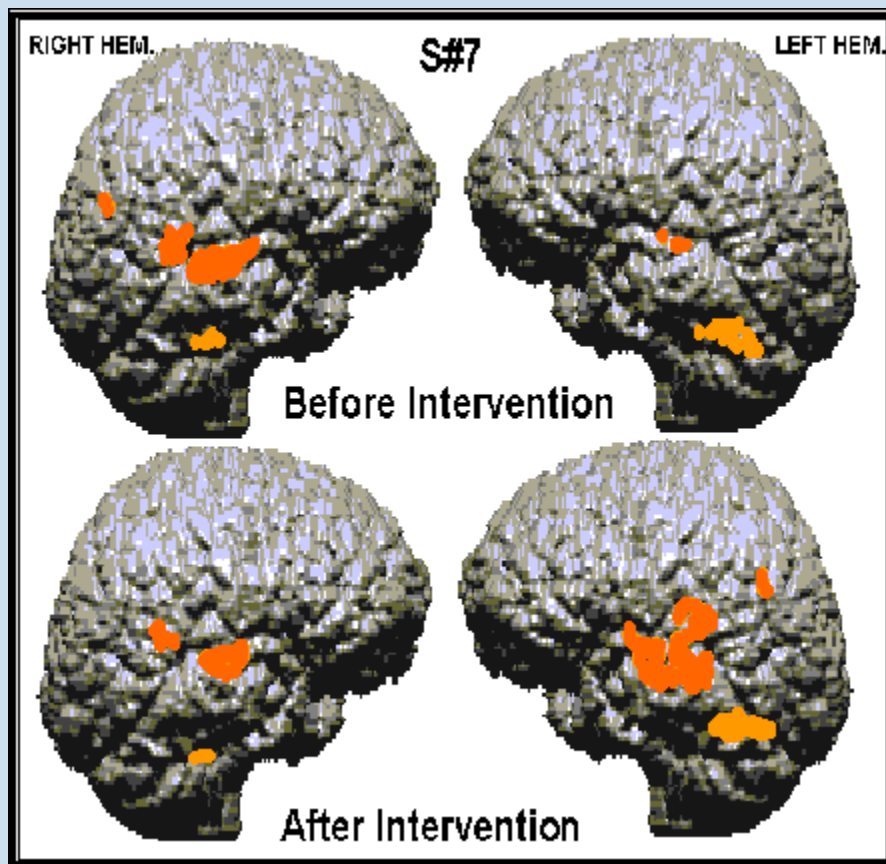
- ◆ Paulesu, 1996
- Rumsey, 1997
- Shaywitz, 1998
- ★ Brunswick, 1999
- ◆ Temple, 2001
- ★ Paulesu, 2001



BIOLOGINĖS PRIEŽASTYS



VEIKSMINGOS SKAITYMO PAGALBOS GALIMYBĖS



SKAITYMAS

- Mūsų smegenys negimsta skaityti, jos gimsta matyti, girdėti, užuosti. Judėti, kalbėti ir netgi mąstyti.
- Skaitymas yra visiškai nauja kognityvinė veikla, kuriai tik 5 500 metų. Jos vis dar reikia mokytis.
- Smegenų plastiškumo dėka skaitant susiformuoja nauji ryšiai tarp regėjimo, girdėjimo, mąstymo ir kalbos.
- Smegenims reikia daug laiko (daug metų) ir praktikos, kad išvystytų gilaus skaitymo gebėjimą.



Z kartos skaitymo ypatumai

- Skaitmeninis skaitytojas turi apdoroti vienu metu keletą duomenų ir informacijos srautų ir tai yra didelė kognityvinė problema.
- Daugelis jaunų žmonių yra įsitikinę, kad jie geba atlikti daug užduočių vienu metu (multitasking), tačiau tyrimai rodo ką kita: užuot pademonstravę „slaptą gebėjimą“ vienu metu atlikti daug užduočių, „sunkieji daugiaveiklininkai“ iš tiesų negeba filtruoti nereikšmingų aplinkos trikdžių ir yra priklausomi nuo nesvarbių dirgiklių. (Ophir, Nass & Wagner, 2009).



- Pastebima, kad medijų technologijų balanso kitimas paskatino pažinimo sutrikimus mokslinio mąstymo srityje: gebėjime įsivaizduoti ir abstrakčiai mąstyti (Greenfield, 2009).
- Todėl manoma, kad pokytis nuo tradicinės, linijinio skaitymo ir rašymo komunikacijos į skaitmeninę žodinę ir vaizdinę komunikaciją gali sukelti rimtą grėsmę mokymosi procesui mokykloje. Ypač tai pasakytina apie gamtos mokslus, kuriems skaitmeninės technologijos yra labai palankios (Science, 2011).



- Nėra jokių abejonių, kad smegenų pokyčiai, kuriuos sukelia ilgalaikis medijų poveikis, turi įtakos ugdymui. Tačiau pasekmės gali eiti dviem kryptimis: mokykla gali pritaikyti savo tikslus ir mokymo strategijas tiems naujiems būdams, pagal kuriuos funkcionuoja mokinių smegenys, arba gali atpažinti trūkumus ir rasti būdų, kaip sukurti aplinką, kuri padėtų mokiniams įgyti stokojamus įgūdžius, kad jie liktų Homo sapiens (Abersek, 2013).



- Pagal šį pirmąjį variantą mokykla turėtų priimti naujas strategijas: daugiau vaizdų ir mažiau žodžių; daugiau elektroninės medžiagos ir mažiau mokytojų; daugiau iPad ir kuo greičiau atsisakyti vadovėlių (Abersek, 2013).



- Antrasis variantas rodo kitą kryptį: mokykla turėtų ne tik prisitaikyti prie naujų aplinkybių, bet taip pat kompensuoti įgūdžių stoką, kuri atsirado interneto veiklos procese.



- Wolf ir Bazirllai (2009) siūlo dvilypį skaitymo modelį: skatinti gilų skaitymą internete, išsaugant seną linijinį literatūros skaitymą.
- Jie atkreipia dėmesį į tai, kad skaitmeninė kultūra stiprina greitą dėmesio kaitą, o daugybė išsiblaškymo šaltinių pakenks lėtesniems, daugiau pažintinių galių reikalaujantiems supratimo procesams, kuriuos formuoja atidus ir gilus skaitymas. (cit. pagal Abersek, 2013).



- Jauni žmonės daug ką skaito, taip pat ir knygas – tam, kad įgytų žinių, dėl malonumo, dėl nuotaikos kaitos ir iš pareigos. Interneto poveikio skaitymui tyrimas tarp 18-mečių (Herath, 2010) dar kartą įrodė, kaip įvairios medijos pažadina skirtingus skaitymo būdus.
- Kuo daugiau laiko praleidžiama skaitant internete, tuo labiau stiprėja „ekraninis“ skaitymo elgesys.



- Paviršinis skaitymas, skenavimas ir greitasis skaitymas mažina teksto suvokimą, turinio supratimą. Kuo mažesnė dėmesio trukmė internetiniam turiniui, tuo mažesnė koncentracija (Herath, 2010). Kartoms, augančioms skaitmeninėje aplinkoje, trūksta gebėjimo skaityti giliai ir ilgai.
- Tokie asmenys ieško mažų teksto atkarpų ir trumpesnių pastraipų. Carr (2008) teigia, kad skaitymas internete mažina vartotojo pajėgumą susikaupti, kritiškai apmąstyti ir bendradarbiauti su informacijos šaltiniais.



- Skaitymas ekrane yra varginantis ir lėtas, tai nepatogu, todėl žmonės nenori skaityti knygų ekrane. Kiti veiksniai, kurie atgraso nuo internetinių tekstų skaitymo, yra lėtesnis skaitymo greitis ir padidėjęs nuovargis (Shaikh, 2004).
- Taip pat pažymima, kad skaitymo greitis monitoriuje yra iki 30 procentų lėtesnis nei skaitant tą patį spausdintą tekstą (Hartzell, 2002).



- Empiriniai duomenys rodo, kad žmonės nori skaityti popieriuje, kai yra poreikis skaityti ilgus dokumentus arba nuodugniai svarstyti ir užsirašyti pastabas (Liu ir Huang, 2007).
- Dėl šių priežasčių naujosios kartos mokymas neturėtų būti orientuotas tik į IKT raštingumą ir skaitymą ekrane, nes mokiniams taip pat reikia plėtoti gabumus skaityti informatyvius ir aiškinamuosius tekstus bei gilintis į grožinę literatūrą, plėtoti vaizduotę bei indukcinį ir abstraktų mąstymą.



SKAITYMAS PROTUI - TOLYGU FIZINIS LAVINIMAS KŪNUI“ - DŽ. ADISONAS

- **Praturtina žodyną**

Skaitant įvairių žanrų knygas, susiduriame su žodžiais, kurie paprastai nėra naudojami kasdienėje kalboje. Jei kažkoks žodis yra nepažįstamas, galima ieškoti jo reikšmės žodyne, kartais jo reikšmę galima suprasti ir iš konteksto. Skaitymas ne tik praturtina žodyną, bet ir gerina raštingumą.

- **Gerina raštingumą**

- **Suteikia pasitikėjimo savimi**

Kai pokalbio metu mes parodome galias žinias vienoje ar kitoje srityje, mes nesąmoningai pradedame elgtis drąsiau. Kai jūsų žinias teigiamai įvertina aplinkiniai, tai turi tiesioginį poveikį mūsų savigarbai.

- **Lavina vaizduotę ir kūrybiškumą.**

Knygos pasiūlo daugelį idėjų, aktyvina smalsumą, skatina smegenis kurti vaizdinius.



- **Gerina dėmesio koncentraciją**

- Skaitant būtina sutelkti dėmesį į kūrinio turinį, atsiribojant nuo išorinių trukdžių. Ši savybė yra privaloma ir kitose srityse. Be to, knygų skaitymas vysto objektyvumą ir gebėjimą priimti pagrįstus sprendimus.

- **Lavina mąstymą**

Vienas iš knygos privalumų - teigiamas efektas mūsų mąstymui. Skaitydami mes daugiau mąstome, kad suprastume vieną ar kitą knygos mintį.

- **Mažina stresą**

Kalba turi savybę raminti psichiką ir mažinti stresą, ypač padeda fantastinių kūrinių skaitymas prieš miegą.

- **Apsaugo nuo Alzheimerio ligos**

Sveikatos tyrimų duomenimis, skaitymas tikrai saugo nuo smegenų ligų. Kai jūs skaitote, smegenų aktyvumas padidėja, o tai turi teigiamą poveikį jų būklei.



Děkoju už děmesj

